

Az első Népszálló

Az Aréna-ut és a Külső Váci-ut kereszteződése táján, a melyen tul aztán gyárkémények irnak füstös, kormos izenetet az égájjára, üres telkek és apró barakkok környezéteből impozánsan bontakozik ki egy épület. Áll egymagában, hatalmasan, messzire elláthatóan, mintha védelmet ígérve akarna magához édesgetni mindenkit, a ki tető alá kívánkozik.

Különös épület. Az elhajlott gótikájával már építészetiileg sem közönséges. Az egész valami sajátos keveréke a józan egyszerűségnek és a szemrevaló pompának, a gyakorlatiasságnak és a takaros fényezésnek, a tetszetős kedvességnek és a komorságnak. Bármerre nézzük mindenfelől apró, szigorú ablakszemek végtelenségével hunyorít ránk vissza. Olyan keskenyek ezek az ablakok, hogy ki se lehet hajolni rajtuk. És sorakoznak egymás mellé szörnyű komolysággal, mint a glédában álló katonák... Ha művészi izlés, ötlet és találékonyság nem tudta volna a módját, hogy tetszetőssé tegye ezt az épület blokkot, kívülről szinte börtönné hinné az ember. Így azonban megenyhül ez a látszat és az óriási palota inkább mintha holmi utópisztikus próbálkozás lenne a jövővendő idők falanszterével...

Pedig nem. Ez a palota nem börtön, sem falanszter, hanem egy nagyszerű intézmény, az első budapesti

Népszálló,

a melylyel a lakásinséges, szegény, s szociális lelkiismeret dolgában nem tulságosan eleven főváros rójjá le tartozását a munkásosztályljal szemben.

A népszállók építése tudvalevőleg *Bárczy* polgármester programjának egyik kiemelkedő pontja volt, és mindenesetre dicséretes, hogy ezt a tervét nagy erélylyel meg is valósította. Másfél év óta épül az aréna-uti népszálló, és a munkálatok ma már annyira előrehaladottak, hogy az intézetet

ez év november 1-én átadhatják rendelkezésének.

Mi ez a rendeltetés? Az, hogy a nőtlen munkások, a kiknek családi fészke nincs, ne legyenek kénytelenek zug kvártélyosok szobáira járni, ne legyenek kénytelenek éhbedmagukkal bérelni ágyat és hogy szabaduljanak attól a fizikailag és erkölcsileg miazmás légkörtől, a melyben idáig az éjszakáikat és az éjszakai álmukat töltötték.

Már ez a rendeltetés is elárulja, mi volt a népszálló megtervezésénél az első gond: az, hogy a jö-

vendő lakosai jó és egészséges fekvőhelyiségekhez, rendes éjszakai pihenéshez jussanak. A munkás a napját műhelyben, munkában tölti. Nappali szobára tehát nincs szüksége. Ellenben annál inkább szorul a tiszta, levegős fekvőhelyiségre. Ezért is a népszálló három emeletjét úgy tervezték meg, hogy csupa háló-terem sorakozik egymás mellé. Egy-egy terem átlag nyolc fülkére van osztva és a fülkék keskeny ablakai — *emeletenként százötven* — azok, a melyek oly félelmetes sorban néznek le az utcára. Az épület négyszázötven vendőre van tervezve.

Nézzünk végig ezeken az emeleten, a hol cellaszerűen, messze elvesző prespektivában folytatódna,

a hálófülkék.

Köztük hosszú folyosó vezet el. Valamennyi fülke padlója sárga viaszkkal van bevonva. A fülkébe fehérre festett ajtók vezetnek. Egy-egy ilyen hálófülke 1·80 méter széles és 2·50 méter mély. Butorzata ágy és fogas, semmi más. Az ágy mellett egy fecsapható deszka, éjjeli szekrény helyett. Rudimentárius butorzat, a mit megmagyaráz az, hogy a hálófülkébe a munkás csak a testi ruhájában jöhet fel, mert minden más öltözékét, a ruháját, kabátját, kalapját őrizetbe kell adnia... Azért van ez, hogy az éjszaka leple alatt a fülkéből el ne veszessen semmi és hogy a népszállókból eleve kirekesszék a besurranó szálloda-patkányok kellemetlen fajtáját...

Mosakodó helyiségekkel végződik az egyes emeletek mindhárom traktusa és egy-egy ilyen helyiségben egyszerre husz ember számára van mosdó, hideg és meleg vízfolyású csapokkal. Hasonló bőséggel és kényelemmel vannak az egyéb szükséges mellékhelyiségek. A hálótermek és folyosók villamos lámpával vannak világítva, de a fehér fényt éjjeli tizenegy órakor lecsavarják, kék lámpásokat csavarnak fel, akár csak a legelegánsabb hálókocsikban.

A pihenést szolgáló emeleti helyiségeknél azonban még érdekesebb

a népszálló souterainje és főleg a földszintje.

A souterainban vannak a ruhatárak, szertárak, a pompás gépházak, a *fürdőszobák*, a földszinten pedig a nappali helyiségek: *étterem*, *társalgó*, *dohányzó* stb., a melyeknél szebbet, kényelmesebbet, *luxusosabbat*, csinosabbat még képzelni is nehéz.

A művészi izlés és a raffinált

komfort öllekzik itt egymással, és az egészen megérzik a tervezőknek az a bölcs, dicséretes szándéka, hogy a csinnal, a tisztasággal, a kényelemmel mintegy meghódítsák a modern higienia szerelete és tisztelete számára azokat, a kik ennek áldásából mindedig ki voltak zárva és a kikből éppen ezért hiányzik e fontos tényezőik kullusza és kulturája.

Megvalljuk, hogy leplezetlen megilletődéssel jártuk végig ezeket a helyiségeket, a melyeknek *takaros és józan eleganciája* mint valami felbecsülhetetlen értékű *ígéret* tünt a szemünkbe. Lehetetlen el nem érzékenyülni arra a gondolatra, hogy a mit az intelligens munkásság itt mintegy ajándék gyanánt kap, az idővel talán *igénynyé* nevelődik benne és mihelyt igény, egyben szükségesség is lesz számára. Mennyi szépség! Mennyi szín! Mennyi izlés! Az elmulasztott időért milyen kár; — milyen kár, hogy mindenben évtizedekkel kullogunk a külföld példája mögött.

... Mindjárt a főbejárónál, a melyet az ipari és mezei munka szobor-allegóriái diszitenek, van a *jegyváltó helyiség*, a hol egyszersmind a megszálló vendégek nacionáléját is nyilván tartják. A mi a népszálló árait illeti:

az éjjeli szállás egy-szeri megszállásra 60 fillér, két éjszakára 1 korona, egy egész hétre pedig 2·80 korona,

vagyis olyan olcsó, hogy a népszálló igazán konkurrálni tud majd a külvárosi kvártélyokkal.

A bejárótól jobbra van

a ruhatár

450 fogással. Bon ellenében, de persze *ingyen*, ott adják le a munkások a felöltőjüket, kalapjukat, nehogy éjszaka lába kelhessen a holmijuknak a hálófülkékben.

A főbejáróval szemközt van

az étterem.

A terem falát fenn freskók diszítik, *Undi* S. Mariska barátságos, kedves képei, a melyek a népeletből vett jeleneteket ábrázolnak, tarkán, sokszinűen, a különböző népviseletek felvonultatásával.

A terem fala egyébként *fayenc-szal* van kirakva, valamint a többi nappali helyiség is:

a könyvtár, a társalgó, a dohányzó.

Az étteremmel szemközt, üvegfallal elválasztva van a *kantin*, mögötte a konyhahelyiségek, itt a huszfőző, ott a tésztagyártó, amott a levesgyár, valamennyi gyönyörűen felszerelve a legtokéletesebb gépekkel, fűtő és melegítő apparátusokkal. A ventilátorok akkumulátorral járnak és téli időre egy a levegőt melegítő apparátussal vannak egybekötve, hogy állandóan temperált levegő préselődjék a termekbe.

Az éttermen tul *gázfőzőkkel* ellátott

külön konyhák vannak, a hol a munkások maguk főzhetnek, ha a konyhát drágálva, inkább a maguk főztjét akarják enni.

Az étterem mögött folyosó van, aféle *pas-perdus*, a honnan a nem dohányzók és a dohányzók társalgójába, valamint a könyvtárba nyílik bejárás. A könyvtár 10.000 kötetre van berendezve. A társalgóban bel- és külföldi ujságok. Távollabb *játék-helyiségek* (kártya kizárva). Van egy terem népszerűsítő előadások számára, szinpadszerű emelvénnyel ellátva. Ez a helyiség egyben képvetítésre is be van rendezve. Ugyanebből a folyosóból nyílik bejárás a *fogadó terembe*, mert a fülkék nappal el vannak zárva, és a népszálló lakói vendéget csak ebben a teremben fogadhatnak.

Lesz a szállóban egy borbély, egy cipész, egy szabóműhely, de valamennyinek árszabását *hatóságilag állapítják meg*. Hasonlók éppen a ruhamosás árai, mert mosóda is lesz, még pedig pompás felszereléssel, úgy hogy a mosás, szárítás és vasalás percek munkája. Külön kellene beszélnünk a *fertőtlenítőről*, a *maródiszobáról*, a *megfigyelő kórteremről* és isten tudja mi mindenről még, a mivel e páratlan gonddal megcsinált intézet el van látva.

Futtában említjük, hogy pálinkát nem szolgáltatnak ki és hogy szeszes italt nem szabad becsempészni. Sört, bort adnak el a kantinban, de sohasem a mértékletesség rovására.

A souterainben a vendégek *ruhaszekrény során* tul vannak a

jürdő helyiségek

olyan luxussal, a melyek csábitanak a tisztálkodásra. *Fayence-szal* van kirakva itt is minden, a mi pedig az árakat illeti:

Kádfürdő 30 fillér, zuhany fürdő 20 fillér, lábfürdő ingyen.

Szerte mindenfelé mosdó helyiségek, úgy, hogy a munkások el sem kerülhetik, hogy az *étkezésük előtt meg ne mossakodjanak*.

... És szeri száma nincs az apró érdekességeknek, a miket el kellene mondanunk, hogy csak megközelítő képet is adjunk erről a nagystilű, páratlan intézményről. Budapest ezuttal igazán kitesz magáért, és ha nem az utánzás ösztöne, hanem csakugyan a szociális lelkiismeret építette fel ezt a palotát: akkor ez a lelkiismeret nagy megnyugvással, őszinte elégtétellel pillanthat fel gyönyörű művére...

A népszállót *Schoditsch* Lajos és *Eberling* Béla építészek tervezték, még pedig gazdag leleménnyel, nagyszerű hozzáértéssel. A mintájáért külföldön jártak, de a népszálló még el se készült, és már csodájára

jártak Bécsből, Párisból, Brüsszelből, hogy tanulmányozzák, micsoda tökéletességgel csinálta meg a maga első népszállóját a magyar főváros.

Ha ez az első kísérlet beválik, ha a munkás közönség megtudja becsülni a mi szépet, jót, gondoskodást, kényelmet itt potom pénzen kap, akkor nyomban felépül az Arénaton rezervált másik telken a *második népszálló*, és utána a többi: *Bárczy* polgármester szándéka szerint egyelőre minden kerületben egy.

Az első népszálló építkezési költsége : 900.000 korona.

Adorján Andor.
